

Phát triển du lịch bền vững gắn với sinh kế cộng đồng tại làng hoa Sa Đéc, tỉnh Đồng Tháp: tiếp cận từ khung sinh kế DFID

Cao Nguyễn Ngọc Anh*, Nguyễn Huỳnh Như, Nguyễn Thành Công, Nguyễn Hoàng Trung
Trường Đại học Văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh

*Email: cngocanh@gmail.com

Tóm tắt

Nghiên cứu này áp dụng Khung sinh kế bền vững DFID để phân tích quá trình phát triển du lịch tại Làng hoa Sa Đéc, Đồng Tháp thông qua đánh giá năm loại vốn sinh kế: vật chất, tài chính, xã hội, con người và tự nhiên. Dữ liệu được thu thập bằng phương pháp định tính thông qua điền dã, quan sát tham dự và phỏng vấn sâu kết hợp với phân tích tài liệu thứ cấp. Kết quả nghiên cứu cho thấy khai thác hiệu quả các loại vốn sinh kế là yếu tố cốt lõi để đạt được phát triển du lịch bền vững. Trên cơ sở đó, nghiên cứu đề xuất một số giải pháp như nâng cấp hạ tầng du lịch, đào tạo nguồn nhân lực trẻ, tăng cường hợp tác cộng đồng và bảo vệ tài nguyên môi trường nhằm hướng đến mô hình du lịch bền vững gắn với sinh kế địa phương.

Nhận 29/05/2025

Được duyệt 08/08/2025

Công bố 30/09/2025

Từ khóa

Làng hoa Sa Đéc, DFID, sinh kế bền vững, phát triển du lịch, Đồng Tháp

© 2025 Journal of Science and Technology - NTTU

1. Giới thiệu

Làng hoa Sa Đéc, thuộc thành phố Sa Đéc, tỉnh Đồng Tháp, là trung tâm sản xuất hoa kiểng lớn nhất Đồng bằng sông Cửu Long với hơn một thế kỷ phát triển. Vị trí chiến lược cách thành phố Hồ Chí Minh 140 km và thành phố Cần Thơ 60 km cùng hệ thống thủy lợi kênh rạch thuận lợi đã thúc đẩy giao thương và phát triển du lịch sinh thái, du lịch làng nghề [1]. Giai đoạn 2015 - 2024, Sa Đéc chuyển dịch cơ cấu kinh tế từ nông nghiệp truyền thống sang kinh tế tích hợp nông nghiệp du lịch, nhằm đa dạng sinh kế và phát triển bền vững. Việc đổi tên tuyến đường Sa Nhiên thành Làng Hoa theo quyết định số 02/2015/QĐ-UBND thể hiện trọng điểm đầu tư phát triển du lịch và xây dựng thương hiệu làng nghề. Diện tích chuyên canh hoa kiểng tại đây vượt 950 ha với hơn 4000 hộ dân, mang lại giá trị sản xuất hơn 1800 tỷ đồng/năm, chiếm khoảng 70 % giá trị nông nghiệp toàn thành phố [2]

Bài viết áp dụng khung phân tích sinh kế bền vững của Bộ Phát triển Quốc tế Anh (DFID) để xem xét nguồn lực cộng đồng, nhận diện tương tác giữa các loại vốn sinh kế và năng lực phát triển du lịch, đồng thời làm rõ tiềm năng, rủi ro, thách thức địa phương. Phương pháp phân tích SWOT được dùng để đánh giá thực trạng các loại vốn và xác định yếu tố bên trong và bên ngoài ảnh hưởng đến phát triển du lịch làng nghề. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất giải pháp chiến lược thúc đẩy du lịch bền vững, gắn kết nâng cao sinh kế cộng đồng với bảo tồn văn hóa truyền thống.

Dữ liệu được thu thập trong giai đoạn từ ngày 29/11 đến 4/12/2024 tại Làng hoa Sa Đéc (phường Tân Quy Đông) thông qua phương pháp nghiên cứu định tính, bao gồm quan sát tham dự, phỏng vấn sâu và các công cụ PRA (cây vấn đề, cây mục tiêu, sơ đồ Venn, ...). Đối tượng phỏng vấn bao gồm người dân địa phương, cán bộ quản lý và chủ cơ sở du lịch hoa kiểng. Đồng thời, nghiên cứu tiến hành phân tích tư liệu thứ cấp, hệ thống hóa chính sách, báo cáo địa phương và tài liệu khoa học liên quan. Dữ liệu được mã hóa và phân tích theo khung sinh kế bền vững của DFID, tập trung vào năm loại vốn sinh kế: vật chất, tài chính, con người, xã hội và tự nhiên; qua đó làm rõ mối quan hệ tương tác giữa các nguồn lực trong phát triển du lịch và đề xuất định hướng phù hợp với bối cảnh văn hóa, xã hội địa phương.

2. Khung sinh kế bền vững DFID

Trong bối cảnh phát triển bền vững nông thôn gắn với du lịch, việc nhận diện và khai thác các nguồn lực nội tại của cộng đồng là điều kiện then chốt để đảm bảo tính bền vững về kinh tế, xã hội và môi trường. Khung sinh kế bền vững do Bộ Phát triển Quốc tế Vương quốc Anh (DFID) đề xuất vào cuối thập niên 1990 đã và đang được xem là một công cụ phân tích hiệu quả trong đánh giá, xây dựng và thực thi các chiến lược phát triển cộng đồng, đặc biệt trong các mô hình du lịch dựa vào cộng đồng [3]. Tại Làng hoa Sa Đéc, một địa bàn có truyền thống nông nghiệp và đang từng bước phát triển du lịch sinh thái vì vậy tiếp cận này mở ra hướng đi phù hợp trong việc lồng ghép sinh kế địa phương với các mục tiêu phát triển du lịch bền vững.

Theo khung sinh kế bền vững của DFID, vốn sinh kế là tập hợp những nguồn lực giúp cộng đồng định hình và triển khai các chiến lược sinh kế hướng tới các kết quả mong muốn. Cụ thể, vốn vật chất bao gồm cơ sở hạ tầng kỹ thuật và tư liệu sản xuất như giao thông, nhà ở, công cụ và trang thiết bị hỗ trợ sinh kế. Vốn tài chính là nguồn lực tiền tệ hiện có hoặc tiềm năng, bao gồm tiết kiệm, tín dụng, hoặc khả năng tiếp cận dịch vụ tài chính. Vốn xã hội phản ánh năng lực kết nối, mức độ gắn kết cộng đồng, niềm tin xã hội và khả năng huy động nguồn lực từ các mạng lưới chính thức và phi chính thức. Vốn con người đề cập đến tri thức, kỹ năng, trình độ học vấn, sức khỏe và khả năng lao động của lực lượng nhân lực. Cuối cùng, vốn tự nhiên bao gồm các tài nguyên môi trường như đất, nước, rừng và khí hậu, là nền tảng sinh thái phục vụ các hoạt động sinh kế của cộng đồng [4].

Khung sinh kế bền vững giúp nhận diện các nguồn lực chính mà cộng đồng sở hữu hoặc thiếu hụt, từ đó đề xuất chiến lược phù hợp trong phát triển du lịch bền vững. Vốn tự nhiên là nền tảng cho du lịch sinh thái, trong khi vốn xã hội và con người phản ánh năng lực tổ chức, tri thức và sự tham gia của cộng đồng. Áp dụng khung sinh kế bền vững tại Làng hoa Sa Đéc góp phần xác định lợi thế, thách thức và thúc đẩy sự tham gia của người dân, hướng đến mô hình du lịch cộng đồng gắn với bảo tồn và phát triển bền vững.

3. Kết quả nghiên cứu

3.1. Quá trình hình thành và phát triển du lịch tại Làng hoa Sa Đéc

Làng hoa Sa Đéc là một làng nghề truyền thống, phát triển nghề trồng hoa kiềng từ cuối thập niên 1950. Trong giai đoạn này, một số hộ gia đình tiên phong đã hình thành nên nền móng nghề, tiêu biểu là gia đình ông Tư Tôn, người được xem là người khởi xướng nghề trồng hoa hồng tại địa phương. Theo một người dân địa phương, nghề trồng hoa hồng ở Sa Đéc có thể đã bắt đầu từ khoảng năm 1959-1960. Vườn hoa của ông Tư Tôn từng rất nổi tiếng và giống hoa hồng đầu tiên được đem bán tại bến Bình Đông (Quận 8, TP Hồ Chí Minh). Từ đó, tên tuổi làng hoa Sa Đéc lan rộng và bắt đầu thu hút khách đến tham quan [5].

Ban đầu mang tính hộ gia đình, truyền nghề theo thế hệ, làng hoa dần hình thành mạng lưới sản xuất tập trung. Trước sự thay đổi thị trường và nhu cầu thẩm mỹ đô thị, các mô hình kết hợp sản xuất và du lịch bắt đầu xuất hiện. Từ một hình thức sản xuất truyền thống, làng hoa dần chuyển mình khi các yếu tố thị trường và nhu cầu thẩm mỹ đô thị gia tăng. Theo một số chủ vườn, định hướng phát triển mô hình kết hợp giữa sản xuất hoa kiềng và dịch vụ tham quan bắt nguồn từ gợi ý của chính

quyền địa phương. Happy Land Hùng Thy trở thành mô hình tiên phong, thúc đẩy làng hoa phát triển mạnh mẽ. Năm 2007, làng hoa Tân Quy Đông được công nhận là làng nghề truyền thống. Năm 2015, đường Sa Nhiên được đổi tên thành đường Làng Hoa, thể hiện định hướng du lịch rõ nét. Giai đoạn 2018-2021, lượng khách tham quan đạt gần một triệu lượt mỗi năm. Giai đoạn từ năm 2018 đến năm 2021 được xem là thời kỳ cực thịnh của du lịch làng hoa, với lượng khách tham quan lên đến gần một triệu lượt mỗi năm. Năm 2015, đường Sa Nhiên được đổi tên thành đường Làng Hoa, thể hiện định hướng phát triển du lịch rõ nét của địa phương. Giai đoạn 2018-2021 được ghi nhận là thời kỳ cực thịnh của du lịch Làng hoa Sa Đéc, với lượng khách tham quan đạt gần một triệu lượt mỗi năm. Vào dịp Tết, các tuyến đường chính trong làng thường chật kín du khách, trong khi những luống cúc Tiger nở rộ rực rỡ tạo nên diện mạo đặc sắc, góp phần nâng cao sức hút và giá trị cảnh quan của làng hoa [6].

Tuy nhiên, sự phát triển du lịch tại làng hoa Sa Đéc vẫn chủ yếu mang tính tự phát. Một số mô hình tích hợp các dịch vụ như tiểu cảnh, giải trí, ẩm thực đã bắt đầu xuất hiện, song vẫn chưa đủ sức giữ chân du khách. Theo nhận định của một thành viên trong buổi thảo luận nhóm, lượng khách đến đông vào một thời điểm như hiệu ứng dây chuyền, sau đó nhanh chóng suy giảm; để duy trì sức hút, cần có sự đổi mới và đầu tư liên tục Đặc biệt, trong giai đoạn 2020-2021, đại dịch Covid-19 đã khiến nhiều khu du lịch tại Sa Đéc buộc phải tạm ngừng hoạt động. Hoạt động tiêu thụ hoa Tết gần như đình trệ, chuỗi cung ứng bị đứt gãy, gây thiệt hại nghiêm trọng về kinh tế cho cộng đồng sản xuất và kinh doanh hoa. Sau đại dịch, lượng khách tham quan và mức độ hấp dẫn của điểm đến suy giảm đáng kể, ước tính giảm khoảng 50 % so với giai đoạn cực thịnh. Nguyên nhân chính xuất phát từ việc thiếu đổi mới sản phẩm và trải nghiệm, chưa đáp ứng được nhu cầu ngày càng đa dạng của nhóm khách trẻ. Mặc dù đã xuất hiện một số mô hình mới như homestay, cà phê vườn hay tour trải nghiệm, quá trình chuyển đổi từ sản xuất nông nghiệp thuần túy sang kết hợp kinh doanh du lịch vẫn đối mặt với nhiều rào cản về hạ tầng, nhân lực và chiến lược phát triển [7].

Làng hoa Sa Đéc phản ánh quá trình chuyển đổi từ nông nghiệp sang dịch vụ, mở ra hướng phát triển sinh kế đa dạng. Quá trình này gắn liền với việc khai thác và phát huy các nguồn vốn theo khung sinh kế bền vững DFID.

3.2. Thực trạng khai thác các loại vốn sinh kế trong phát triển du lịch tại làng hoa Sa Đéc

Khung sinh kế bền vững của DFID bao gồm năm loại vốn: vật chất, tài chính, xã hội, con người và tự nhiên là

nền tảng cho sự phát triển ổn định và bền vững của các hoạt động kinh tế, xã hội, trong đó có phát triển du lịch. Tại Làng hoa Sa Đéc, việc phát huy các loại vốn này đã góp phần vào quá trình chuyển đổi sinh kế và phát triển du lịch nông nghiệp, tuy nhiên mức độ khai thác và hiệu quả sử dụng giữa các loại vốn vẫn có sự khác biệt rõ rệt.

Vốn vật chất

Vốn vật chất, đặc biệt là cơ sở hạ tầng giao thông, được xem là yếu tố nền tảng thúc đẩy sự phát triển của ngành du lịch tại Làng hoa Sa Đéc. Chính quyền địa phương đã chú trọng đầu tư vào hệ thống đường xá, bao gồm cả các tuyến bao quanh và tuyến kết nối trực tiếp vào làng hoa, đồng thời triển khai các dự án mở rộng và nâng cấp hạ tầng nhằm phục vụ cho phát triển du lịch. Theo chia sẻ từ ông N.V.N (40 tuổi), hiện tại địa phương đang triển khai hai dự án đường N2 và N7. Đây là hai tuyến đường song song với đường Làng Hoa nhằm mục tiêu hoàn thiện kết cấu hạ tầng và mở rộng không gian phát triển du lịch cho khu vực [8]. Hệ thống giao thông nội ô, ưu tiên các tuyến kết nối Làng hoa Sa Đéc đang dần hoàn thiện. Dự án tiêu biểu là tuyến đường song song Sa Nhiên- Cai Dao dài hơn 2 km, rộng 5,5 m, có vỉa hè và chiếu sáng, “tạo điểm nhấn kiến trúc cảnh quan, tăng tính kết nối, mở rộng không gian phát triển cho khu vực làng hoa” [9]. Đồng thời, tuyến đường N7 dài 1,2 km, rộng 12 m đang được triển khai để kết nối trực tiếp với đường tỉnh 848. Dự án hoàn thành sẽ tạo trục liên kết đô thị, hỗ trợ lưu thông và phát triển du lịch cho khu vực làng hoa. Ngoài ra, dự án mở rộng tuyến ĐT852B giai đoạn 2, rộng 40 m với 6 làn xe và 3 cầu mới, dài 1,9 km, vốn đầu tư trên 540 tỷ đồng, đang được triển khai để kết nối trực tiếp với Làng hoa Sa Đéc [10]. Những công trình này không chỉ giải quyết bất cập giao thông mà còn góp phần hình thành không gian du lịch đặc thù, nâng cao trải nghiệm du khách, đồng thời thúc đẩy phát triển kinh tế, xã hội bền vững tại địa phương.

Tuy nhiên, hệ thống hạ tầng giao thông hiện nay vẫn đang trong quá trình nâng cấp và chưa đạt mức hoàn thiện đồng bộ. Sự thiếu liên mạch trong kết nối giữa các tuyến đường đã gây ra tình trạng ùn tắc, đặc biệt vào mùa lễ hội, ảnh hưởng tiêu cực đến trải nghiệm của du khách cũng như sinh hoạt thường nhật của người dân địa phương. Một thành viên nhóm thảo luận cho biết, mặc dù chính quyền đã triển khai làm đường mới, nhưng do chưa thông suốt nên vào dịp Tết thường xuyên xảy ra kẹt xe, việc tìm chỗ đậu xe cho du khách cũng gặp nhiều khó khăn.

Vốn tài chính

Tại Làng hoa Sa Đéc, nguồn vốn tài chính phục vụ phát triển du lịch chủ yếu bắt nguồn từ lợi nhuận của nghề

trồng và kinh doanh hoa kiểng, một ngành kinh tế truyền thống có tính ổn định cao của địa phương. Người dân sử dụng phần lợi nhuận này như nguồn lực nội sinh ban đầu để đầu tư cơ sở hạ tầng và dịch vụ phục vụ khách du lịch, mặc dù trồng hoa vẫn là nguồn thu nhập chính. Bên cạnh hạ tầng, chính quyền địa phương cũng đã triển khai các chính sách hỗ trợ vay vốn nhằm giảm nhẹ áp lực tài chính cho người dân trong quá trình chuyển đổi sang kinh doanh du lịch. Theo ông N.V.N (40 tuổi), các cá nhân có nhu cầu phát triển mô hình du lịch với diện tích từ 500 mét vuông trở lên sẽ được hỗ trợ 300 triệu đồng [11]. Chính sách này được cộng đồng hưởng ứng tích cực. Một chủ hộ kinh doanh tại địa phương là bà Thơ (38 tuổi) cho biết, trước đây bà được nhà nước hỗ trợ đất với mức giá ưu đãi 500 nghìn đồng mỗi mét vuông, và hiện tại tiếp tục được hỗ trợ thêm 300 triệu đồng khi mở điểm du lịch [12].

Sự kết hợp giữa nguồn vốn tích lũy từ hoạt động sản xuất hoa và các chính sách hỗ trợ tài chính đã hình thành nên một hệ thống vốn đa dạng và linh hoạt. Nhờ đó, người dân không chỉ hạn chế được rủi ro kinh tế mà còn phát huy tốt lợi thế về điều kiện tự nhiên, kinh nghiệm sản xuất và tay nghề truyền thống. Đây là những yếu tố góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế địa phương, mở rộng cơ hội việc làm và quảng bá thương hiệu Làng hoa Sa Đéc đến với du khách trong và ngoài nước. Việc thu hút nhiều nguồn lực đầu tư và sự phối hợp giữa chính quyền và người dân đang từng bước nâng tầm thương hiệu Làng hoa Sa Đéc, hướng đến mục tiêu phát triển bền vững gắn với du lịch.

Kết quả điều tra cho thấy phần lớn người dân vẫn chủ yếu phụ thuộc vào thu nhập từ nghề trồng hoa, trong khi hoạt động du lịch chưa trở thành nguồn thu chủ đạo. Mặc dù địa phương đã triển khai các chính sách tín dụng hỗ trợ phát triển mô hình du lịch, song việc tiếp cận nguồn vốn còn gặp nhiều trở ngại do thủ tục hành chính phức tạp và quy mô hỗ trợ hạn chế. Thực tế này cho thấy, bên cạnh việc đa dạng hóa nguồn vốn, cần hoàn thiện cơ chế hỗ trợ tài chính nhằm nâng cao hiệu quả khai thác tiềm năng du lịch tại Làng hoa Sa Đéc.

Vốn xã hội

Tại Làng hoa Sa Đéc, vốn xã hội được thể hiện thông qua các mô hình hợp tác tự quản trong cộng đồng, tiêu biểu là các hội quán như “Hội quán cùng nhau làm du lịch”. Đây là hình thức liên kết giữa các nông hộ và hộ kinh doanh nhằm phát triển du lịch bền vững trên cơ sở tự nguyện, hợp tác và hỗ trợ lẫn nhau. Hiện nay, địa phương có ba hội quán hoạt động tích cực gồm: Hội quán cùng nhau làm làng hoa, Hội quán cùng nhau làm du lịch và Hội quán công nhân nhà trồng. Các hội quán

này không chỉ là không gian gặp gỡ, trao đổi và phản hồi ý kiến của cộng đồng mà còn kết nối, lan tỏa sáng kiến và chia sẻ kinh nghiệm phục vụ phát triển du lịch cộng đồng [13]. Thông qua các hội quán, người dân tại Làng hoa Sa Đéc chủ động chia sẻ kinh nghiệm, hỗ trợ kỹ thuật, phối hợp tổ chức tour tuyến và cùng nhau giải quyết những khó khăn trong hoạt động du lịch. Đây là không gian kết nối cộng đồng, góp phần nâng cao năng lực tập thể và thúc đẩy sự gắn kết xã hội trong quá trình phát triển du lịch địa phương. Theo đánh giá của Phước Vĩnh (2023), kể từ khi mô hình hội quán ra đời, tốc độ phát triển của các điểm du lịch tại Sa Đéc gia tăng đáng kể; chất lượng sản phẩm và dịch vụ được nâng cao, góp phần quảng bá hình ảnh con người Đồng Tháp nghĩa tình, năng động và sáng tạo trong mắt du khách.

Bên cạnh vai trò của cộng đồng, các tổ chức như Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch thành phố Sa Đéc, Hội Liên hiệp Phụ nữ và Tổ hợp tác phát triển du lịch cũng tham gia tích cực trong việc hỗ trợ kỹ thuật, tạo kết nối và thúc đẩy sự tham gia sâu rộng của người dân vào các hoạt động du lịch địa phương [14]. Mặc dù vậy, liên kết giữa các cơ sở du lịch tại Làng hoa Sa Đéc vẫn còn hạn chế, dẫn đến tình trạng cạnh tranh không lành mạnh, trùng lặp sản phẩm và thiếu vắng chiến lược phát triển chung. Theo một số ý kiến từ nhóm thảo luận, các cơ sở du lịch hoạt động rời rạc, thiếu chia sẻ thông tin và khách hàng, dẫn đến cạnh tranh về giá cả và ảnh hưởng tiêu cực đến hình ảnh tổng thể của điểm đến. Thực tế này cho thấy việc nâng cao năng lực liên kết và phối hợp giữa các chủ thể liên quan là yêu cầu cấp thiết để phát triển du lịch theo hướng bền vững và hiệu quả hơn.

Vốn con người

Tại Làng hoa Sa Đéc, vốn con người được thể hiện rõ nét ở cấp độ hộ gia đình, không chỉ ở số lượng mà còn ở chất lượng nguồn lao động. Nhiều gia đình duy trì nghề trồng hoa qua ba đến bốn thế hệ, hình thành nên lực lượng lao động có kinh nghiệm lâu năm, am hiểu sâu sắc về thổ nhưỡng, kỹ thuật canh tác và đặc điểm sinh trưởng của từng loài hoa. Một người dân cao tuổi cho biết nghề trồng hoa đã được truyền từ đời ông cha đến con cháu như một dây chuyền nối tiếp không ngừng [15]. Bên cạnh việc duy trì các kỹ thuật canh tác truyền thống, người dân tại Làng hoa Sa Đéc còn chủ động tiếp cận và ứng dụng những phương pháp nhân giống hiện đại nhằm nâng cao năng suất và chất lượng sản phẩm. Một số hộ đã tự nghiên cứu, sưu tầm kỹ thuật từ nhiều nguồn khác nhau, kể cả từ nước ngoài, và áp dụng phương pháp cây mô để nhân giống cây trồng với chi phí thấp, chủ yếu tốn công lao động hơn là đầu tư tài chính [16].

Từ những chia sẻ thực tế này, có thể thấy rằng vốn con người ở Sa Đéc không chỉ bao gồm tri thức và kỹ năng tích lũy qua nhiều thế hệ, mà còn thể hiện ở khả năng chủ động học hỏi, đổi mới và thích ứng với nhu cầu thị trường. Đây là nền tảng thúc đẩy quá trình chuyển đổi từ sản xuất nông nghiệp truyền thống sang phát triển du lịch nông nghiệp theo hướng bền vững.

Tuy nhiên, mặc dù người dân sở hữu nhiều kinh nghiệm trong nghề trồng hoa, kỹ năng phục vụ du lịch vẫn còn nhiều hạn chế, đặc biệt ở các khía cạnh như giao tiếp, hướng dẫn, quảng bá và xây dựng sản phẩm trải nghiệm. Tư duy nông nghiệp vẫn chi phối mạnh, khiến nhiều người chưa chú trọng đầu tư nâng cao chất lượng dịch vụ. Một thành viên trẻ trong nhóm thảo luận nhận xét rằng dù người thân trong gia đình rất giỏi trồng hoa, nhưng lại không biết cách giới thiệu sản phẩm hay tạo sự tương tác với khách; hoạt động chủ yếu chỉ dừng lại ở việc cho khách vào chụp ảnh và bán hoa [17].

Vốn tự nhiên

Vốn tự nhiên được cộng đồng trồng hoa tại Làng hoa Sa Đéc đánh giá là yếu tố thiết yếu, góp phần định hình và duy trì sinh kế địa phương. Đặc biệt, hệ thống sông ngòi dày đặc, nguồn nước dồi dào và phù sa màu mỡ đặc trưng của vùng Đồng bằng sông Cửu Long thuận lợi cho hoạt động sản xuất nông nghiệp, nhất là nghề trồng hoa kiểng. Nguồn nước từ các con sông lớn không chỉ thuận lợi cho việc tưới tiêu mà còn giúp cây trồng phát triển tốt, ít sâu bệnh và cho hoa đẹp hơn. Một người dân chia sẻ rằng việc sử dụng nước sông lớn để tưới khiến cây “ít bệnh hơn, phát triển nhanh hơn, vô bông cũng đẹp nữa” [18].

Bên cạnh đó, Đồng Tháp mang đặc trưng khí hậu nhiệt đới gió mùa, với hai mùa rõ rệt là mùa mưa và mùa nắng, tạo điều kiện thuận lợi cho chu kỳ sinh trưởng, phát triển và ra hoa của các loại cây trồng.

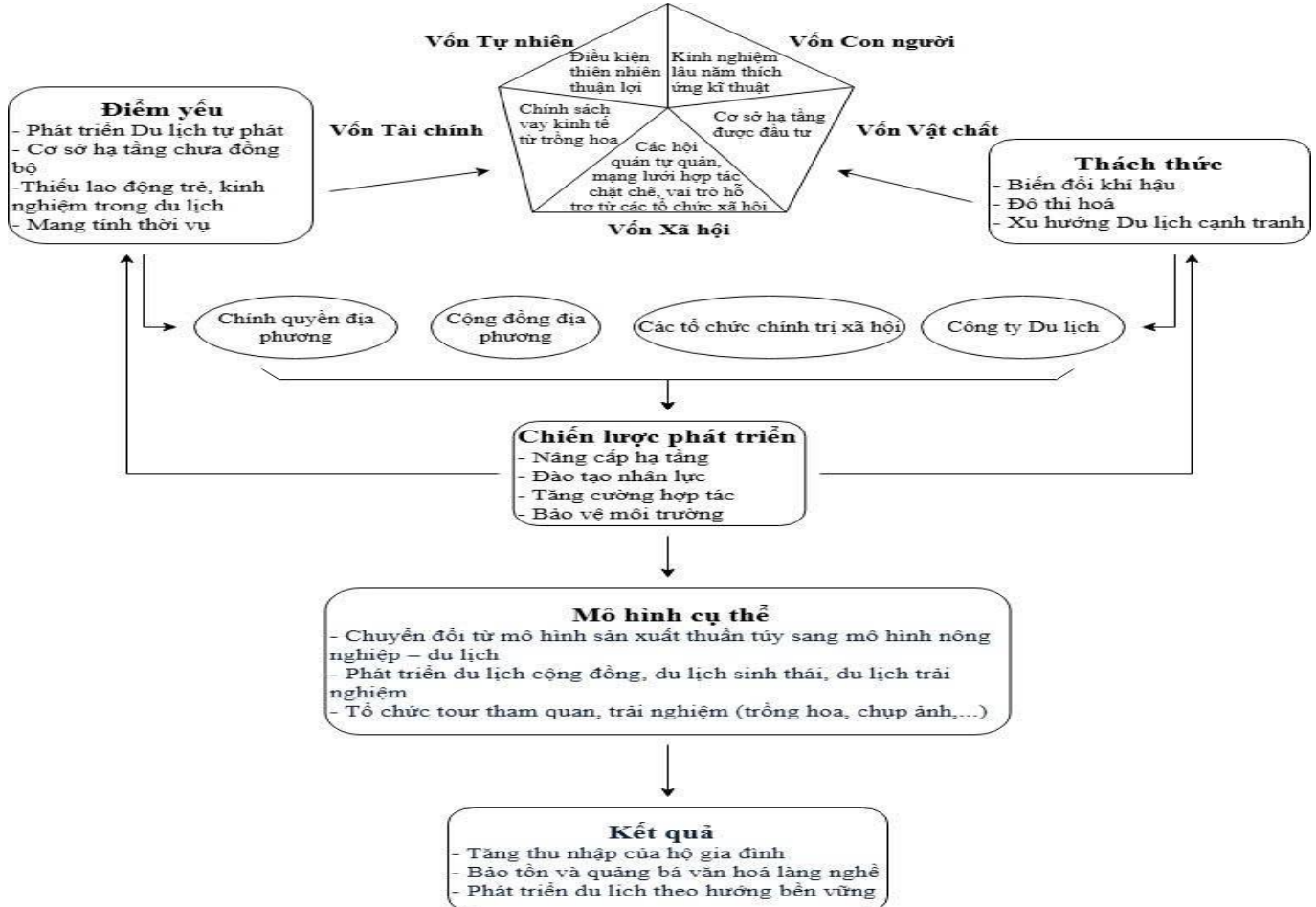
Vốn tự nhiên không chỉ là nền tảng cho sản xuất mà còn bảo đảm sinh kế bền vững của cộng đồng. Hệ thống sông ngòi, phù sa màu mỡ và khí hậu nhiệt đới tạo điều kiện cho sự đa dạng của các loài hoa, nâng cao chất lượng sản phẩm và trải nghiệm du lịch. Tuy nhiên, biến đổi khí hậu và việc sử dụng thuốc bảo vệ thực vật chưa hợp lý đang đe dọa tính ổn định của hệ sinh thái và sức khỏe cộng đồng. Do đó, quản lý và khai thác bền vững nguồn vốn tự nhiên, gắn với canh tác thân thiện môi trường, là yếu tố thiết yếu cho sự phát triển lâu dài của làng hoa Sa Đéc.

Làng hoa Sa Đéc đang sở hữu các nguồn vốn vật chất, tài chính và xã hội làm nền tảng cho phát triển du lịch. Tuy nhiên, việc gia tăng đầu tư vào vốn con người và bảo vệ vốn tự nhiên là cần thiết để duy trì và nâng cao

giá trị sinh kế bền vững. Sự phối hợp hài hòa giữa các loại vốn này sẽ quyết định sự phát triển ổn định và lâu dài của ngành du lịch, góp phần cải thiện đời sống người dân địa phương và bảo tồn những giá trị đặc trưng của cộng đồng trồng hoa. Dù sở hữu đầy đủ năm loại vốn sinh kế theo khung DFID, quá trình khai thác tại Làng hoa Sa Đéc vẫn còn tồn tại nhiều bất cập, ảnh hưởng đến mục tiêu phát triển du lịch bền vững.

3.3. Giải pháp phát triển du lịch bền vững dựa trên khai thác các loại vốn

Nghiên cứu này được thực hiện dựa trên một khung phân tích tổng thể nhằm đánh giá thực trạng và đề xuất giải pháp phát triển du lịch bền vững. Hình 1 dưới đây minh họa các thành phần chính và mối quan hệ giữa chúng trong quá trình phân tích và định hướng chiến lược của nghiên cứu.

Hình 1. Khung phân tích và định hướng phát triển du lịch bền vững tại Làng hoa Sa Đéc theo khung sinh kế bền vững DFID

Dưới góc nhìn của khung sinh kế bền vững DFID, Làng hoa Sa Đéc sở hữu cấu trúc nguồn lực đa dạng, tạo nền tảng cho phát triển du lịch gắn với sinh kế cộng đồng. Bên cạnh đó, vị trí địa lý gần trung tâm Sa Đéc với khả năng kết nối thuận lợi tới các điểm du lịch văn hóa, lịch sử; chính sách ưu tiên phát triển du lịch nông nghiệp và sinh thái; xu hướng gia tăng của du khách đối với các trải nghiệm gắn với làng nghề truyền thống; cùng sự mở rộng về quy mô và tần suất của các hoạt động quảng bá, lễ hội là những cơ hội để phát triển du lịch tại đây. Tuy nhiên, hoạt động du lịch tại Làng hoa Sa Đéc vẫn tồn tại những hạn chế như phát triển mang tính tự phát, thiếu quy hoạch tổng thể; kết cấu hạ tầng phục vụ du khách chưa đồng bộ; nguồn lao động trẻ và nhân lực du lịch chuyên nghiệp còn thiếu hụt; cùng sự phụ thuộc lớn vào mùa vụ Tết, làm giảm khả năng khai thác du lịch quanh

năm. Bên cạnh đó, các thách thức như biến đổi khí hậu, đô thị hóa, áp lực cạnh tranh từ các làng hoa trong và ngoài nước, cũng như sự biến động nhanh của thị hiếu du lịch, đặt ra yêu cầu cấp thiết về đổi mới sản phẩm và dịch vụ một cách liên tục.

Trên cơ sở phân tích thực trạng phát triển du lịch tại Làng hoa Sa Đéc, nhóm nghiên cứu đề xuất các giải pháp nhằm phát huy hiệu quả các loại vốn sinh kế theo khung phân tích DFID, hướng đến phát triển bền vững.

Nâng cấp hạ tầng phục vụ phát triển du lịch

Việc chú trọng nâng cao hiệu quả vốn vật chất, trong đó tập trung vào việc đầu tư, nâng cấp hệ thống hạ tầng phục vụ du lịch để thu hút du khách. Hiện nay, cơ sở hạ tầng tại làng hoa chưa đồng bộ, với tình trạng đường giao thông nội đồng nhỏ hẹp, thiếu bãi đỗ xe, biển chỉ dẫn và các không gian dịch vụ phụ trợ. Do đó, việc cải

thiện hạ tầng kỹ thuật, từ lối đi bộ, hệ thống biển hiệu, cho đến xây dựng các không gian tham quan chuyên đề như vườn hoa mẫu, nhà trưng bày giống hoa sẽ không chỉ gia tăng khả năng tiếp cận cho du khách mà còn góp phần hình thành sản phẩm du lịch đặc thù. Để đạt được điều này, cần có sự phối hợp đầu tư từ chính quyền địa phương và khuyến khích khu vực tư nhân tham gia. Đồng thời, các mô hình phương tiện thân thiện như xe điện, xe đạp,...chạy dọc các tuyến chính có thể được đưa vào khai thác, từ đó giúp kéo dài thời gian lưu trú của du khách.

Đào tạo nguồn nhân lực tại địa phương

Vốn con người giữ vai trò then chốt trong việc nâng cao năng lực thích ứng và năng suất lao động của cộng đồng. Thực tế cho thấy nguồn nhân lực tại địa phương tuy dồi dào nhưng còn thiếu kỹ năng chuyên môn về du lịch, quản lý và truyền thông. Do đó, việc tổ chức các khóa đào tạo nghiệp vụ từ hướng dẫn viên, vận hành lưu trú, thuyết minh văn hóa cho người dân. Ngoài ra, hỗ trợ thể hệ trẻ địa phương tiếp cận công nghệ truyền thông số và thương mại điện tử sẽ tạo động lực cho các mô hình khởi nghiệp sáng tạo. Từ đó hình thành đội ngũ những thanh niên am hiểu nghề trồng hoa và lịch sử địa phương để kết nối văn hóa làng nghề với du khách.

Tăng cường mạng lưới hợp tác giữa các bên liên quan trong hoạt động du lịch

Một trụ cột khác là vốn xã hội, tức khả năng hợp tác, tin cậy và phối hợp giữa các chủ thể trong cộng đồng. Vốn xã hội tại Làng hoa Sa Đéc hiện được thể hiện thông qua các hình thức hợp tác tự quản, tiêu biểu là mô hình “Hội quán cùng nhau làm du lịch”. Đây là sáng kiến cộng đồng do các hộ trồng hoa và hộ kinh doanh du lịch khởi xướng, nhằm kết nối các thành viên có chung mục tiêu phát triển du lịch theo hướng bền vững. Hội quán không chỉ là nơi chia sẻ kinh nghiệm, phối hợp tổ chức hoạt động du lịch mà còn góp phần định hình tư duy làm du lịch cộng đồng dựa trên nền tảng tự chủ và tương trợ lẫn nhau. Trên cơ sở đó, nhóm nghiên cứu đề xuất củng cố và nhân rộng mô hình hội quán cộng đồng, không chỉ duy trì các hội quán hiện có mà còn khuyến khích hình thành hội quán theo chuyên đề như: hội quán hoa cảnh, hội quán lưu trú, hội quán ẩm thực hoa... nhằm giảm thiểu cạnh tranh không lành mạnh và đa dạng hóa sản phẩm du lịch. Đồng thời, cơ chế kết nối giữa các hội quán và các tổ chức trung gian như hợp tác xã, doanh nghiệp lữ hành, chính quyền địa phương, nhằm tạo ra mạng lưới quản lý và vận hành du lịch hiệu quả, dân chủ và có sự tham gia của cộng đồng.

Bảo vệ cảnh quan, tài nguyên môi trường

Liên quan đến vốn tự nhiên, Làng hoa Sa Đéc sở hữu

cảnh quan sinh thái đặc sắc với hệ thống kênh rạch, đất trồng màu mỡ và hệ sinh thái hoa cảnh phong phú. Tuy nhiên, quá trình khai thác du lịch chưa gắn với bảo vệ môi trường đã làm phát sinh các vấn đề như ô nhiễm nước, rác thải và suy thoái đất canh tác. Do đó, cần thúc đẩy các mô hình canh tác hoa theo hướng hữu cơ, sử dụng phân bón vi sinh và giảm phụ thuộc vào hóa chất nông nghiệp. Đồng thời, đầu tư vào hệ thống thu gom, xử lý rác thải sinh hoạt và nước thải từ du khách sẽ góp phần duy trì chất lượng môi trường du lịch. Ngoài ra, ứng dụng công nghệ số để xây dựng bản đồ hiện trạng cảnh quan và tài nguyên sẽ giúp kiểm soát không gian phát triển và cảnh báo các khu vực có nguy cơ suy thoái.

Củng cố nguồn lực tài chính đầu tư

Để bảo đảm khả năng tự đầu tư và tạo lập thu nhập cho cộng đồng, cần có giải pháp củng cố và phát triển vốn tài chính. Nhiều hộ dân hiện còn gặp khó khăn trong việc tiếp cận vốn tín dụng ưu đãi để đầu tư vào hạ tầng du lịch. Do đó, việc kết nối người dân với các chương trình hỗ trợ từ Nhà nước, tổ chức quốc tế và các quỹ phát triển địa phương là rất cần thiết. Việc đa dạng hóa nguồn thu không chỉ giúp người dân tăng thu nhập mà còn giảm phụ thuộc vào mùa vụ nông nghiệp, tạo ra mô hình sinh kế linh hoạt và thích ứng.

Như vậy, thực hiện các giải pháp trên không chỉ phát huy tối đa các nguồn lực hiện có mà còn tạo ra sự liên kết giữa bảo tồn văn hóa, bảo vệ môi trường và phát triển kinh tế cộng đồng. Đây là cơ sở để xây dựng mô hình du lịch nông nghiệp mang bản sắc địa phương góp phần thúc đẩy quá trình phát triển bền vững.

4. Kết luận

Nghiên cứu đã vận dụng khung sinh kế bền vững của DFID để hệ thống hóa và phân tích toàn diện các điều kiện, tiềm năng cũng như thách thức trong quá trình phát triển du lịch tại Làng hoa Sa Đéc. Thông qua khảo sát thực địa, phỏng vấn sâu và thảo luận nhóm với các đối tượng liên quan như người dân, cán bộ quản lý và chủ cơ sở du lịch, kết quả nghiên cứu xác nhận sự hiện diện đầy đủ của năm loại vốn sinh kế thiết yếu: vốn vật chất, vốn tài chính, vốn xã hội, vốn con người và vốn tự nhiên. Tuy nhiên, quá trình khai thác và phát huy các loại vốn này chưa đạt tính đồng bộ và hiệu quả, trong đó vốn con người và vốn tự nhiên đang chịu nhiều áp lực đáng kể, xuất phát từ hạn chế về kỹ năng chuyên môn trong lĩnh vực du lịch, tác động của biến đổi khí hậu, cùng với xu hướng đô thị hóa nhanh chóng.

Các giải pháp được đề xuất tập trung vào việc hoàn thiện hạ tầng du lịch, nâng cao khả năng tiếp cận nguồn vốn tài chính, thúc đẩy liên kết cộng đồng, đào tạo và phát triển nguồn nhân lực trẻ có năng lực chuyên ngành, đồng

thời áp dụng các mô hình canh tác thân thiện với môi trường. Việc triển khai các giải pháp này cần được tiến hành một cách đồng bộ, có sự phối hợp chặt chẽ giữa các bên liên quan bao gồm nhà nước, cộng đồng dân cư và khu vực tư nhân, nhằm hướng tới xây dựng mô hình du lịch cộng đồng sinh thái đặc thù, phù hợp với bối cảnh và lợi thế của vùng Đồng Tháp.

Kết quả nghiên cứu không chỉ bổ sung một góc nhìn thực tiễn có giá trị vào kho tàng học thuật về phát triển du lịch bền vững tại Việt Nam mà còn cung cấp cơ sở khoa học và thực tiễn cho các địa phương có đặc điểm

tương đồng trong việc xây dựng và triển khai chiến lược phát triển du lịch gắn kết chặt chẽ với sinh kế cộng đồng và bảo vệ môi trường bền vững.

Lời cảm ơn: Tác giả xin trân trọng cảm ơn Ủy ban nhân dân phường Tân Quy Đông, thành phố Sa Đéc, tỉnh Đồng Tháp, cùng cộng đồng người dân địa phương đã hỗ trợ cung cấp dữ liệu, tài liệu và những thông tin cần thiết trong suốt quá trình thực hiện nghiên cứu. Tác giả cũng xin gửi lời cảm ơn chân thành đến chuyên gia đã dành thời gian đóng góp những ý kiến quý báu, giúp hoàn thiện nội dung bài báo.

Tài liệu tham khảo

1. UBND Phường Tân Quy Đông. (2023). Báo cáo kết quả thực hiện nhiệm vụ phát triển kinh tế, xã hội năm 2023 và kế hoạch thực hiện năm 2024. Tân Quy Đông.
2. DFID. (1999). *Sustainable livelihoods guidance sheets*. Department for International Development. <https://www.enonline.net/attachments/871/dfid-sustainable-livelihoods-guidance-sheet-section1.pdf>, truy cập ngày 25 tháng 5 năm 2025
- 3,4. Nguyễn Văn Sửu. (2014). *Công nghiệp hóa, đô thị hóa và biến đổi sinh kế ở ven đô Hà Nội*. Nhà xuất bản Tri thức, tr.7-8
- 5,7. Biên bản thảo luận nhóm, ngày 01 tháng 12 năm 2024
- 6,15. Phỏng vấn sâu ông Bảy, 75 tuổi, 30 tháng 11 năm 2024).
- 8,11,13,17. Phỏng vấn sâu ông N.V.N, 40 tuổi, ngày 2 tháng 11 năm 2024
9. Sông Ngân. (2023). Tăng tốc hoàn thiện hạ tầng giao thông, tạo đột phá phát triển đô thị TP Sa Đéc. <https://baodongthap.vn/kinh-te/tang-toc-hoan-thien-ha-tang-giao-thong-tao-dot-pha-phat-trien-do-thi-tp-sa-dec-130315.aspx>, truy cập ngày 25 tháng 5 năm 2025
10. Thành Nam. (2023). Phát huy nội lực, nâng tầm thương hiệu làng hoa Sa Đéc. <https://baodongthap.vn/kinh-te/phat-huy-noi-luc-nang-tam-thuong-hieu-lang-hoa-sa-dec-120366.aspx>, truy cập ngày 25 tháng 5 năm 2025
12. Phỏng vấn sâu, bà Thơ, 38 tuổi, ngày 4 tháng 11 năm 2024
14. UBND tỉnh Đồng Tháp. (2023). *Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch tỉnh Đồng Tháp đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045*. Đồng Tháp: UBND tỉnh.
- 16,18. Phỏng vấn sâu Chú Trãi, 66 tuổi, ngày 30 tháng 11 năm 2024

Sustainable tourism development linked to community livelihoods in Sa Dec flower village, Dong Thap province: an approach based on the DFID livelihood framework

Cao Nguyễn Ngọc Anh*, Nguyễn Huỳnh Như, Nguyễn Thành Công, Nguyễn Hoàng Trung
Trường Đại học Văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh

*Email: cnnngocanh@gmail.com

Abstract This study applies the DFID Sustainable Livelihood Framework to analyze tourism development in the Sa Dec Flower Village (Dong Thap Province) through an assessment of five livelihood capitals: physical, financial, social, human, and natural. Data were collected using qualitative methods including fieldwork, participant observation, and in-depth interviews, combined with desk research. The research findings indicate that the effective utilization of livelihood assets is a core factor in achieving sustainable tourism development. Accordingly, the study proposes strategic solutions such as upgrading tourism infrastructure, training for young workers, strengthening community cooperation, and protecting environmental resources toward a sustainable tourism model linked with local livelihoods.

Keywords Sa Dec Flower Village, DFID, sustainable livelihood, tourism development, Dong Thap